

Päijät-Hämeen Vesijärvisäätiö

Toimintakertomus vuodelta 2013

VALTUUSKUNTA, HALLITUS JA YHTEISTYÖKUMPPANIT

Vesijärvisäätiön valtuuskunta

Säätiön hallintoelimiä ovat valtuuskunta ja hallitus. Valtuuskunta kokoontui vuonna 2013 kaksi kertaa. Valtuuskunnan kevätkokous pidettiin 23.4.2013 ja syyskokous 19.11.2013. Valtuuskunnan puheenjohtajana toimi Heikki Hakala ja varapuheenjohtajana Kari Salmi. Valtuuskuntaan kuuluivat:

Lahden kaupungin nimeämät

Kustannuspäällikkö Sonja Falk
Pieneläinhoidon opettaja Mari Jänisniemi-Honkala
Yrittäjä Kari Salmi
Kansanedustaja, yrittäjä, Ilkka Viljanen

Hollolan kunnan nimeämät

B. Sc Harri Kempas
Ympäristöasiantuntija Kati Komulainen
Filosofian lisensiaati, opettaja Juhani Sirkiä
Vartija Anna-Kaarina Taarasti

Asikkalan kunnan nimeämät

Uistintyöntekijä Olli Tapanainen
Maanviljelijä Heikki Toukola
Rakennusinsinööri Harry Nordström
Kodinhoitaja Eila Vornanen

Esan Kirjapaino Oy:n nimeämät

Ympäristöneuvos Saara Bäck
Päätöimittäjä Heikki Hakala
Toimitusjohtaja Martti Lipponen
Ohjelmajohtaja Mari Pantsar-Kallio

Kemppi Oy:n nimeämät

Kehityspäällikkö Teresa Kemppi-Vasama
Toimitusjohtaja Anssi Rantasalo
Toimitusjohtaja Antti Kemppi
Ministeri Iiro Viinanen

Lahden Teollisuusseura ry:n nimeämät

Varatoimitusjohtaja Hannu Katajamäki
Toimitusjohtaja Vesa Luhtanen
Teollisuusseuran klubipäällikkö Pekka Pöllänen
Tuotehallintapäällikkö Jaana Suur-Askola

Vesijärvisäätiön hallitus

Vesijärvisäätiön hallitus kokoontui 7 kertaa. Hallitukseen kuuluivat:
Kaupunginjohtaja Jyrki Myllyvirta, Lahti (pj)
Kunnanjohtaja Päivi Rahkonen, Hollola
Hallituksen puheenjohtaja Jouko Kemppe, Kemppe Oy
Toimitusjohtaja Jukka Ottela, Esan kirjapaino Oy.

Neuvonantajaryhmä

Hallituksella on myös ollut käytettävissään neuvonantajaryhmä, joka toimii säätiön hallituksen tieteellisenä neuvonantajana, ja joka voi arvioida eri kunnostus- ja hoitomenetelmien käytettävyyttä, seurata ja arvioida puhtasvesijärvi-ohjelman toteutuksen tuloksia, antaa konkreettisia toimenpidesuosituksia ja käsitellä hallituksen pyynnöstä säätiön rahoituspäätöksiin liittyviä kysymyksiä. Ryhmään kuuluivat:

Prof. Timo Huttula, Jyväskylän yliopisto
Prof. Jukka Horppila, Helsingin yliopisto
Limnologi Juha Keto
Yliopistonlehtori Anne Ojala, Helsingin yliopisto
Tutkija Jukka Ruuhijärvi, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos
Koulutusjohtaja Janne Salminen, Lahden ammattikorkeakoulu
Prof. Kalevi Salonen, Jyväskylän yliopisto
Prof. Jouko Sarvala, Turun yliopisto
Prof. Pertti Vakkilainen, Teknillinen korkeakoulu

Ryhmä ei kokoontunut tässä kokoonpanossa kertaakaan vuoden 2013 aikana, mutta suurin osa ryhmän jäsenistä osallistui hapetustutkimuksen ympärille koottuun ad hoc –ryhmään sekä lisäksi käytännön tutkimusaktiviteetteihin ja niiden etenemistä arvioiviin työkokouksiin.

Säätiön henkilöstö

Säätiön ohjelmajohtajana toimi FT, VTM Heikki Mäkinen. Asiamiehen tehtäviä hoiti yrittäjä (ProMeeting Oy), HSO-sihtööri Helena Ikonen 23.8. asti, jonka jälkeen asiamiehen tehtävät siirtyivät Heikki Mäkisen hoidettavaksi. Säätiön viestintähenkilönä sekä ”Gisbloom”- ja ”Yhteisillä vesillä” –hankkeen yhteyshenkilönä jatkoi MMM Irma Peltola. Säätiön itse hallinnoimat hankkeet ”Järvi Hoi” ja ”Melli” jatkuivat läpi vuoden. Hankkeiden projektipäälliköinä toimivat ETM Kaj Loman ja FM Anne Aaltonen. Säätiö vahvisti syksyllä hallituksen päätöksen mukaisesti markkinoinnin ja varainhankinnan toimintaedellytyksiään palkkaamalla yhteyspäälliköksi KTM Päivi Pussisen 1.11. alkaen. Vuoden varrella säätiöllä oli eripituisissa jaksoissa kuusi harjoittelijaa.

Tukijat

Vuonna 2013 säätiöllä oli 17 kolmevuotisen sopimuksen tehnyttä päätukijaa, jotka ovat sitoutuneet rahoittamaan säätiön toimintaa vuosittain vähintään kymmenellä tuhannella eurolla. Päätukijoita olivat: BE-Group, DNA, Etelä-Suomen Sanomat, Fazer, Hartwall, Hämeenmaa, Imageneering, Kemppe, L-Fashion Group, Lahden Järvimatkailu, Lahden Sähkö ja Kone, Lahden Teollisuusseura, Lahti Aqua, Lahti Energia, Mainostoimisto Ilme, Päijät-Hämeen Osuuspankki ja Uponor. Päätukijoiden lisäksi säätiöllä oli vuonna 2013 joukko vaihtelevilla summilla toimintaa rahoittavia tukijoita.

VUODEN 2013 TILAISUUKSIA JA TAPAHTUMIA

Vesijärvisäätiön järjestämät tilaisuudet

- 21.1. – 1.2. Pyydystalkoot
- 29.1. Tapaaminen Fazer Food Servicellä vähäarvoisen kalan hyödyntämiseen liittyen
- 4.2. Vesijärven Gisbloom-työpaja
- 6.3. Näkymiä Vesijärvelle –kummitilaisuus
- 12.3. Tutustumiskäynti Savokala Oy:ssä
- 13.3. Järvi Hoi -hankkeen esittely Päijät-Hämeen liitossa Vellamo-menun kokeille
- 14.3. Tutustumiskäynti Mikkelin Ammattikorkeakoululla ”Särvintä järvestä” hankkeeseen liittyen
- 16.3. Puhtaan Vesijärven Pilkkikisa
- 18. – 22.3. Pyydystalkoiden jatko
- 23.4. Vesijärvisäätiön valtuuskunnan kevätkokous
- 2.6. Classic-mopojen Vesijärvi-kierros
- 5.6. Vesku ja pala taivasta –promootiotilaisuus
- 15.6. Vesku ja pala taivasta –promootiotilaisuus
- 27.6. – 31.7. Vesku ja pala taivasta -lastennäytelmä
- 5.- 8.5. Työpaja Unkarissa särkikalojen hyödyntämisestä elintarvikkeena
- 9.8. Särkikalatarjoilun järjestäminen lähiruokapyöräilyn yhteydessä
- 14.- 16.8. Vesistökunnostusverkoston valtakunnallinen seminaari
- 27.8. Vesijärvisäätiön virkistyspäivä
- 13.9. Pinnan alla –kampanjan lanseeraustilaisuus
- 16.9. Studia Vesijärvi/ Lahti
- 17.9. Järvi Hoi –tapaaminen Hässleholmissa
- 24.9. Studia Vesijärvi/ Paimela
- 9. – 11.10. Järvi Hoi –hankkeen workshop
- 19.11. Vesijärvisäätiön valtuuskunnan syyskokous
- 20.11. EU:n komission tarkastusvierailu Vesijärvisäätiössä
- 4.12. Kalatalousyhteisöjen tapaaminen
- 18.12. Joululounas Vesijärvisäätiön päätukijoille

Mukana seuraavissa:

- 22.1. Vesijärvi-tiedekahvila Mukkulan koulun oppilaille
- 31.1. Vesijärvi-esitys Mukkulan koulun opettajille
- 12.2. Lähiruokatreffit
- 13.2. Lahden seurakuntien ympäristötoimikunnan kokous
- 6.3. Esitys Asikkalan valtuustossa
- 11.3. Vesijärvi-esitys Hollolan kunnanhallitukselle
- 22.3. Hämeen vesienhoidon yhteistyöryhmän kokous
- 1.5. Lahden teollisuusseuran Vapunpäivän juhla
- 29.5. Nuorten kalastuspäivä
- 6.6. Siikaniemen järvikalapäivä
- 9.8. Päijät-Hämeen lähiruokapyöräily
- 25.8. Vesijärvi-esitys Vihreiden kuntapäivillä

3.9.	Paneelikeskustelu YM:n vesiensuojelupäivillä
5.9.	Lahden seurakuntien ympäristötoimikunnan kokous
17.9.	Ramboll-seminaari
20.9.	Lahen reilu ympäristökylä –tapahtuma
20.- 22.9.	Lahden kalamarkkinat
2.10.	Lähihuokaa ja matkailua – hanketreffit Fellmanniassa
17.10.	Nastolan kalastusalueen hoitokalastukseen tutustuminen
30.10.	Hämeen vesienhoidon yhteistyöryhmän kokous
31.10.	Vesistökuunnostusverkoston suunnitteluseminaari
11.11.	Hämeen ely-keskuksen ja VJS:n tapaaminen
21.11.	Keskustelutilaisuus Asikkalan Rantakulman vesiasioista
21.11.	Taidehuutokauppa Lahden Messujen Lahti Business up-iltamissa
29.11.	Esitys Porvoonjoen vesien- ja ilmansuojeluyhdistyksen kokouksessa
29.11.	Esitys LAMK:in ympäristötekniikan opiskelijoille
11.12.	Hämeen ely-keskuksen kuuseminaari ympäristöliiketoiminnasta
16. – 17.12	Yhteisillä vesillä –hankkeen jory-workshop

Vesijärvi-ständit olivat esillä:

14. – 16. 8. Vesistökuunnostusverkoston seminaarissa Sibelius-talossa

VESIENHOIDON TOIMENPITEET

Veden laadun, ekologisen tilan ja vesistökuormituksen seuranta

Kesällä 2013 Vesijärvellä oli kuusi automaattista vedenlaadun mittausasemaa Myllysaarella, Lankiluodossa, Enonselän keskisyvänteellä, Paimelanlahdella, Vähäselällä sekä Kajaanselällä. Mittauslaittojen tulokset ovat olleet nähtävillä Vesijärvisäätiön verkkosivuilla. Vesijärveen tulevan kuormituksen arvioimiseksi Myllyjoessa ja Purailanviepässä oli käytössä automaattinen ja jatkuvatoiminen seuranta.

Vuoden aikana osallistuttiin ympärivuotisen Enonselälle sijoitettavan portaattomasti eri syvyyksiltä vesipatsaasta vedenlaadun mittaavan hissi-aseman suunnitteluun.

Maa- ja metsätalouden vesiensuojelutoimenpiteet

Vuoden 2009 lopulla valmistuneiden Vesijärven valuma-alueen kosteikkojen yleissuunnitelman sekä suojavyöhykkeiden yleissuunnitelman pohjalta viljelijöille markkinoitiin Vesijärvisäätiön palveluita hankkeiden liikkeelle saamiseksi. Kosteikkoja rakennettiin Vesijärvisäätiön rahoituksella Hahmajärvelle, Matjärvelle sekä Vesijärven Upilanojaan (kts Melli-hanke). Merkittävä asia oli myös useita vuosia suunnitellun Myllyjoen alaosan kosteikkokokonaisuuden toteutuksen liikkeelle lähteminen. Hämeen ely-keskus myönsi hankkeelle erityisrahoituksen, jonka avulla hanke voidaan toteuttaa. Varsinainen rakentaminen jäi leudon syystalven vuoksi vuoden 2014 puolelle. Vesijärvisäätiö oli myös mukana suunnittelemassa Haritunjokeen rakennettua Pyyrylän kosteikkoa, jonka rahoitus tuli Vesijärven oloissa poikkeuksellisesti maatalouden ympäristötuen kautta. Yhteistyökumppaneina kosteikkojen ja laskeutusaltaiden suunnittelussa ja toteutuksessa olivat Suomen Riistakeskuksen Laitalan toimipaikka, Matjärven suojeluyhdistys ry sekä Kosteikkosuunnittelu & vesienhoito LimnoFin oy.

ProAgria Etelä-Suomen ”Huomisen hämäläinen maatila” –hankkeen kanssa jatkettiin maatalojen kokonaisvaltaisen ympäristöneuvonnan mallin kehittämistä. Tavoitteena oli löytää päijäthämäläisiä pilottitiloja kevennetyn ympäristöneuvontamallin testaamiseen. Kohdealueeksi valittiin Laitialanselän ympäristö, jossa ProAgrian asiantuntijat kävivät halukkailla tiloilla.

Hapetus

Talvella 2012-2013 hapettimet nro 1-8 olivat käytössä 28.12.2012-19.4.2013 välisen ajan. Lankiluodon ja Enonselän syvänteiden loppupalven aikainen happitilanne oli erinomainen.

Kesällä 2013 hapettimet käynnistettiin aiemmista vuosista poiketen vasta heinäkuun toisella viikolla (12.7.), hyvästä happitilanteesta johtuen. Hapetusteho oli aluksi vain puolet kapasiteetista, sillä kahdeksasta laitteesta neljä oli pysähdyksissä välillä 12.7. - 29.7. Myös elokuulle sattui kaksi laitepysähdystä. Enonselän syvänteen heikoin happitilanne ajoittui elokuun loppupuolelle ja se oli seurausta hapetinlaitteen nro 5 pysähtymisestä. Happitilanne kuitenkin parani uudelleen hapetinlaitteen uudelleenkäynnistämisen myötä.

Hapettimet 1, 4, 6 ja 7 toimivat hyvin koko kesän. Hapettimien 2, 3, 5 ja 8 toiminnassa oli katkoksia heinä-elokuun aikana. Hapettimen nro 5 elokuiseen pysähdykseen liittyi tapaturma, tutkimustoiminnassa olevan aluksen törmäystä laitteen harustukseen. Hapettimet 1 ja 3 pysäytettiin lisäksi heinä-elokuussa muutamia kertoja parin kolmen päivän ajaksi tutkimustoiminnan takia. Kesähapetus lopetettiin 20.9., täyskierron alettua

Hapetuksen vaikutuksia arvioi ryhmä, joka kokoontui hiukan vaihtelevissa kokoonpanoissa, mutta johon kuuluivat mm. professorit Kalevi Salonen ja Jukka Horppila, yliopistonlehtori Anne Ojala, tutkijat Jukka Ruuhijärvi ja Pauliina Salmi, vesiensuojelupäällikkö Ismo Malin, toimitusjohtaja Erkki Saarijärvi, toiminnanjohtaja Jari Hagman sekä ohjelmajohtaja Heikki Mäkinen.

Hapetuksen tulokset ovat olleet erityisesti talviajalta melko lupaavia. Happitilanne pysyi hyvänä tai erinomaisena koko talven 2012 – 2013 sekä Lankiluodon että Enonsaaren syvänteissä. Sisäistä kuormitusta ei havaittu. Avovesikaudella 2013 hapetus piti Lankiluodon syvänteen juuri ja juuri hapellisena koko kesän aivan kuten edellisenäkin kesänä. Enonsaaren syvänteellä pohjan hapetonta aikaa kesti kaksi viikkoa ja heikkohappista jaksoa noin kuukauden ajan. Ennen hapetuksen aloittamista kesällä 2009 hapetonta aikaa oli Enonsaaren syvänteen pohjalla noin kolme kuukautta, joten tilanne on tässä suhteessa parantunut huomattavasti.

Hoitokalastus ja kalaistutukset

Vuonna 2013 Vesijärvellä ei aivan ylletty järven käyttö- ja hoitosuunnitelman mukaiseen 200 000 kg:n hoitokalastustavoitteeseen. Kovat syystuulet estivät juuri ennen järven jäätymistä tehtävän kalastusponnistuksen toteuttamisen täysimääräisenä. Neljän edellisen vuoden loppusyksyn muutamana viikkona on pyydetty jopa lähes 150 000 kiloa kalaa. Syksyllä 2013 jouduttiin intensiivisessä syyspyynnissä tyytymään noin 102 000 kiloon koko vuoden saaliin ollessa noin 150 000 kiloa. Vesijärvisäätiö tuki hoitokalastusta Kajaanselällä. Lahden ja Hollolan alueella hoitokalastusta rahoitettiin Vesijärvi-ohjelmasta Lahden seudun ympäristöpalveluiden kautta.

Vesijärvisäätiö oli jälleen rahoittamassa perinteistä tammikuista pyydystalkootapahtumaa ja siihen liittyvää risteilyä.

Pyydystalkoot kestivät kaikkiaan kaksi viikkoa 21.1 – 1.2. Petri Savola Uudenmaan ely-keskuksesta oli talkoissa opastamassa useana päivänä. Muuten pyydystalkoiden koordinointi ja työnohjaus oli Päijät-Hämeen kalatalouskeskuksen toiminnanjohtajan Jari Hagmanin vastuulla.

Talkoissa rakennettiin yksi iso avorysä, pienempien avorysien osia sekä viiden vannerysän osat, joista yksi saatiin kokonaan valmiiksi. Tammikuun talkoissa sovittiin, että pienemmällä porukalla järjestetään myöhemmin keväällä vielä viikon mittaiset talkoot, joissa rysien rakentamista jatkettiin.

Rysien lisäksi talkoissa valmistui Vesijärvisäätiön rahoittamana 50 Weke-katiskaa, joihin suunniteltiin ja rakennettiin uudenlainen mekanismi kalojen poistamiseksi. Tämä tehtiin siksi, että kalastajat ovat yhä ikääntyneempiä ja vaativat nykyistä ergonomisempia työvälineitä hoitokalastukseen. Katiskat jaettiin talkoiden aikana ja jokainen katiskan vastaanottanut henkilö sitoutui käyttämään katiskoita hoitokalastukseen.

Kaj Loman ja Heikki Mäkinen vierailivat Fazer Food Servicellä selvittämässä hoitokalastussaaLiin jatkojalostamiseen liittyviä kysymyksiä. Saman teeman merkeissä tehtiin tutustumismatka Savokala oy:n tuotantolaitokselle Varkauteen. Vierailut auttoivat selvästi ymmärtämään kaupallisen hyötykäytön potentiaalia ja haasteita

Vesikasvillisuuden poisto

Ranta-alueiden ja vene- ja laivaväylien hoitoa jatkettiin niittojen avulla. Vesijärven niitot tehtiin heinä-elokuussa lintujen pesintäkauden päätyttyä. Niitot toteutettiin 20 eri kohteella ja niiden yhteenlaskettu pinta-ala oli noin 45 hehtaaria. Niitot organisoivat Vesijärven kalastusalue ja toteutti rantapalvelu Jari Vuorela oy.

Edellisen vuoden tapaan niittojen toteutuksessa pyrittiin toimintamalliin, jossa niittourakoitsijan tehtävä on niittää, ja paikallisten toimijoiden kuten osakaskuntien tehtävänä on omalla kustannuksellaan nostaa niittojäte järvestä ja läjittää se sopivaan paikkaan. Aiemmin niittourakoitsija on hoitanut pääsääntöisesti myös niittojätteen noston. Kyky ja halu ottaa niittojätteen vedestä nostaminen hoidettavakseen oli yksi niitokohteiden valintaan vaikuttanut kriteeri. Vuonna 2013 niittojen työnjaossa ei onnistuttu aivan yhtä hyvin kuin edellisenä vuonna. Jatkossa asiaan kiinnitetään entistäkin enemmän huomiota.

Ruoppaukset

Lahdenpohjan luonnonsuojelualueen ruoppaustyö aloitettiin alkutalvesta. Massiivisen projektin tarkoituksena on saada vesi vaihtumaan alueella paremmin sekä estää suojeltujen luontoarvojen kuten linnuston ja täplälampikorenon katoaminen umpeenkasvun seurauksena. Hanke parantaa myös Lahdenpohjan maisemallista arvoa. Toimenpiteitä rahoittivat vuoden 2013 aikana Hämeen ely-keskus sekä Vesijärvisäätiö ja sen toteutuksesta vastasi vesiensuojeluaktiivi Risto Kauhala.

TUTKIMUS- JA KEHITTÄMISHANKKEET

Tutkimushankeysteistö

Vesijärvisäätiön tutkimusrahoitus kohdistuu hankkeille, joiden fokus on toteutettavien vesienhoidon toimenpiteiden lähtökohtien tai vaikuttavuuden arvioinnissa. Tutkimusrahoitusta kohdistettiin 2009 aloitetun linjan mukaisesti erityisesti hapetukseen liittyvään tutkimukseen.

Helsingin yliopiston akvaattisten tieteiden laitoksen vetämänä selvitettiin sekä ravintoverkon rakennetta että sedimentin laatua Enonselällä. Useampana vuotena toistetun ravintoverkkotutkimuksen päämääränä on hankkia välttämätöntä lisätietoa hapetuksen vaikutuksista Enonselän ulapan kalatiheyteen, kalabiomassaan ja lajijakaumaan. Ravintotutkimuksessa tutkitaan runsaimpien lajien (kuore, ahven, lahna, särki) ravinnonkäyttöä ja siinä mahdollisesti tapahtuvia muutoksia, joilla voi olla merkittävä vaikutus mm. Enonselän levätilanteen kehittymiseen.

Vuoden 2013 aikana Vesijärvellä jatkettiin myös vuonna 2010 aloitettua tutkimusta siitä, miten leväyhteisö talvehtii. Tutkimuksesta vastaavat professori Kalevi Salonen Jyväskylän yliopistosta sekä väitöskirjatutkija Pauliina Salmi Helsingin yliopistosta. Vesijärvisäätiön rahoittamassa tutkimuksessa selvitetään mm. kuinka Enonselän koneellinen hapetus vaikuttaa talviaikaiseen leväyhteisöön, ja millaisella hapettimien käytöllä parhaiten voidaan estää haitalliset leväsiintymät.

Järvi Hoi

Vesijärvisäätiön vetämässä Järvi Hoi – hankkeessa mahdollistetaan hoitokalastusmenetelmien kehittäminen ja hoitokalastussaalini hyötykäytön edistäminen kansainvälisessä yhteistyössä. Hankkeesta rahoitetaan toimenpiteitä, joiden avulla alueen kalatalousyhteisöt voivat testata uusia pyydyksiä, arvioida pyydysten tehokkuutta, saada enemmän tietoa järvien kalastosta ja edistää vähäarvoisen kalan hyötykäyttöä alueen osaamista hyödyntäen. Erityisesti lisätietoa kaivataan matalien alueiden kalastuksesta.

Alkuvuodesta hankkeessa keskityttiin rysien rakentamiseen ja särkikalatuotteiden elintarvikekäytön käynnistämiseen, minkä jälkeen keväällä alkoi rysien testaaminen ja elintarvikekäytön kokeilut. Esimerkiksi Lahden Ateria oli hyvin kiinnostunut särkikalatuotteista ja toteutti tuotekokeilut suurella ammattitaidolla ja huolellisesti.

Tämän lisäksi keväällä toteutettiin kansainvälisessä yhteistyössä Unkarissa Balaton-järven alueella työpaja, jossa pohdittiin särkikalalojen elintarvikekäyttöä ja muita hankkeen yhteistyöteemoihin liittyviä aiheita. Kesän aikana ja jälkeen saatiin lopulta tilastoja rysäpyynnistä ja kokeiltua vielä särkikalatuotteita. Savokala Oy:n konkurssi syksyllä aiheutti hankkeelle huomattavia vaikeuksia romuttamalla siihen mennessä luodun särkikalalojen elintarvikekäytön jalostusketjun.

Loppuvuodesta hanketyössä korostuivat erityisesti hyvien käytäntöjen oppaan kirjoittaminen, verkkosivujen sisällön luonti ja muu tulosten analysointiin liittyvä työ. Lisäksi hyvin merkittävä toimenpide oli hankkeen kolmas työpaja Lohjalla, jossa käsiteltiin erityisesti hoitokalastuksen kehittämistä ja saatujen rysäpyyntien tuloksia.

Melli

Keväällä 2012 alkanut EAKR-hanke MELLI, eli Mekaaniset ja kemialliset kunnostusmenetelmät järvien tilan parantamisessa, kostuu kolmesta työkokonaisuudesta. Näistä kahdessa on kokeiltu vähän käytettyjä vesistökuunnostusmenetelmiä. Kolmas työkokonaisuus on Työtjärven kunnostussuunnitelman laatiminen, mihin ei liity toimenpiteiden toteutusta.

Hanke rakennutti toukokuun aikana Vesijärveen laskevaan Upilanojaan kaksi laskeutusallasta. Paikalle asennettiin myös Insinööri-toimisto Saloy Oy:n kehittämä fosforisieppari, jolla pyritään pienentämään Vesijärveen päätyvää fosforikuormaa kemiallisesti. Tarkoituksena on tehostaa altaiden mekaanista vaikutusta kiintoaineeseen sitoutuneen fosforin laskeuttajana.

Fosforisieppari annostelee veteen virtaaman mukaan ferrisulfaattia, joka sitoo vedestä liukoista fosforia. Alueelle toivotaan myös kehittyvän kosteikkokasvillisuutta, joka sitoisi luontaisesti vedestä ravinteita.

Upilanojalla on seurattu vedenlaatua altaiden ylä- ja alapuolella kesäkuusta alkaen, jotta saataisiin tietoa menetelmän toimivuudesta. Ravinteiden lisäksi on tärkeää seurata veden happamuutta sekä kemikaalipitoisuuksia, sillä käsittelyllä ei haluta aiheuttaa vaaraa alueen eliöstölle. Laskeutusaltaiden ja ferrisulfaatin vaikutukset liukoiseen fosforiin ovat olleet hyvin positiiviset, sillä fosforista pidätettiin parhaimmillaan jopa 96 %. Veden pH-arvo on pysynyt hyvin normaalina, ja rautapitoisuuden kasvu on ollut hyvin lievä verrattuna sateiden aikaansaamaan vaikutukseen. Kemikaaliannostelija jätettiin talvehtimaan tyhjillään, mutta kokeilua ja seurantaa on tarkoitus jatkaa taas keväällä 2014. Upilanojan vuonna 2013 saaduista tuloksista valmistuu erillinen raportti alkuvuodesta 2014.

Toisena kunnostustoimenpiteenä hanke toteutti juhannuksen alla Matjärven alumiinikloridikäsittelyn yhteistyössä Kemira Oyj:n ja Ympäristö Ojansuiden kanssa. Tämä käsittely tehtiin liukoisen fosforin saostamiseksi ja veden kirkastamiseksi. Matjärvestä otettiin vesinäytteet käsittelyä edeltävällä viikolla sekä sitä seuranneena päivänä ja jälleen viikon kuluttua. Samassa yhteydessä otettiin myös vesinäytteet Matjärvestä Vesijärveen laskevasta Virojoesta kahdesta eri kohdasta. Tämän jälkeen näytteenotossa käytiin kerran kuussa. Matjärvessä näytteenottoa jatkettiin lokakuun loppuun ja Virojoessa elokuun loppuun.

Alumiinikloridikäsittely kirkasti Matjärven veden välittömästi. Fosfori- ja levistä kertovat α -klorofyllipitoisuudet pienenevät kunnostuksen toimesta merkittävästi, ja vastaavasti näkösyvyys parani kahteen metriin, kun sen aiemmin oli ollut korkeintaan 80 senttimetriä. Matjärvelläkään kemikaalikäsittelystä ei aiheutunut pH-arvon liiallista alenemista, joka olisi voinut uhata mm. kaloja. Vaikka useissa muuttujissa havaittiin hiljaista taantumista syksyn edetessä, oli tilanne karkeasti arvioituna vielä noin puolet parempi kuin ennen käsittelyä. Matjärven tilaa tullaan seuraamaan myös talvella, mutta kunnostuksen vaikuttavuutta voidaan arvioida paremmin vasta ensi kesän tilanteen perusteella. Matjärven ja Virojoen vuonna 2013 saaduista tuloksista valmistuu erillinen raportti alkuvuodesta 2014.

Melli-hanke oli mukana ympäristöviikon tapahtumassa ”Lahden ympäristökylä” 20.9.2013. Esillä oli vesikasveja, joita paikalla käyneet ihmiset saivat tunnistaa tai arvata. Vastanneiden (76 kpl) kesken arvottiin kaksi kappaletta säätiön tuotepalkintoja. Hanketta myös esiteltiin LAMK:in ympäristötekniikan opiskelijoille maa- ja vesiekosysteemit –kurssilla 29.11.2013. Esitystä oli kuuntelemassa 37 opiskelijaa.

GisBloom

SYKEN vetämä GisBloom-hanke päättyi syksyllä. Hankkeen tavoitteena oli vesien tilan paraneminen ja leväkukinnan vähentyminen sekä kansalaisten ja järjestöjen osallistuminen vesien tilan seurantaan ja rehevöitymisen kustannustehokkaaseen torjuntaan. Hankkeen Yhteistyöryhmässä oli yli 70 tutkijaa ja asiantuntijaa. Vesijärvisäätiö oli mukana hankkeessa partnerina ja Vesijärvi hankkeen pilottialueena.

Vesijärvisäätiön kannalta olennaisin hankkeen tulos on ”vesinetti” –palvelu, jonka avulla voidaan etsiä kustannustehokkaimpia tapoja vähentää ravinnekuormitusta sekä seurata ja mahdollisesti ennustaa leväkukinnan muutosta. ”Vesinetti” –palvelusta ja sen hyödyntämisestä järjestettiin Lahdessa koulutustyöpaja helmikuussa. Gisbloom-hanketta käsiteltiin kokonaisuutena myös elokuun vesistökuunnostuspäivien yhteydessä järjestetyssä info-tilaisuudessa.

Hankkeessa toteutettiin Vesijärven virtausmalli, jota voidaan hyödyntää mm. järven eri altain välisen vuorovaikutuksen arvioimiseen ja kuvaamiseen.

Yhteisillä vesillä

Vesijärvisäätiö oli mukana hankepartnerina Pyhäjärvi-instituutin vetämässä 1.8.2012 alkaneessa "Yhteisillä vesillä" -hankkeessa. Tarkoituksena oli siirtää hanketoimijoilla jo olevaa pitkäaikaista kokemusta ja aiempien hankkeiden tuloksia nettiin, olemassa oleville sivustoille kaikkien saataville, muokattuna niin että tieto on helposti ymmärrettävää. Tämän tyyppistä materiaalia on esimerkiksi kokemukset vesiensuojelutoimenpiteiden toimivuudesta. Projektissa opetetaan ja aktivoidaan ihmisiä hyödyntämään jo olemassa olevia tiedon lähteitä. Tästä hyötyvät tiedon löytäjien lisäksi ne tahot, jotka ovat aiemmin luoneet vesistötietoon liittyviä palveluita kaikkien saataville. Tieto kulkee ja välittyy paremmin ja palvelut ovat tehokkaammassa käytössä. Aktivointi ja koulutus tapahtuvat ihmisten kohtaamiseen ja henkilökohtaiseen opastukseen perustuvissa työpajoissa.

Ammattilaistyöpaja "Tiedon hankinta ja käyttäminen" toteutettiin 16.8. osana valtakunnallista vesistökunnostusverkoston seminaaria Lahdessa. Sessiossa esiteltiin hankkeen lisäksi vesistökunnostuksiin liittyvää koulutusta ja eri kohderyhmille soveltuvia vesienhoidon verkkotyökaluja, kuten Järviwikiä ja Vesinettiä. Työpaja oli yksi neljästä samanaikaisesta työpajasta, joista seminaarin osanottajat saivat valita mihin osallistuvat.

Kaksiosainen kansalaistyöpaja pidettiin 16.9. Lahden kansanopistolla ja 24.9. Hollolan Paimelan koululla. Lahdessa keskityttiin yleiseen teemaan Miksi vedet pilaantuvat? ja Hollolassa Paimelanlahden tilaan ja sen kunnostustarpeisiin. Paimelan tilaisuudessa tavoitettiin kansalaisen vedenlaatusuurannasta kiinnostuneita henkilöitä. Toteutuneista syksyn lämpötilamittauksista laadittiin Järviwikiin havaintopiste.

Puhdas Vesijärvi -internet-sivujen rakennetta ja sisältöä kehitettiin mm. uusimalla sivujen kosteikko- ja laskeutusallaskokonaisuus. Lisäksi sivujen materiaalipankkiin koottiin vesienhoidon ja kunnostuksen dia-sarjoja, lasten materiaaleja ja esittelyt lainattavista materiaaleista.

Lisäksi osallistuttiin hankkeen suunnittelukokouksiin ja ohjausryhmän toimintaan. Hanketta rahoittaa Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus Euroopan sosiaalirahaston ESR:n valtakunnallisesta osiosta. Hanke jatkuu vuoden 2014 loppuun.

VETCombo

Vesijärvisäätiö oli mukana rahoittamassa 2011 alkanutta Helsingin yliopiston ympäristöekologian laitoksen, Suomen ympäristökeskuksen ja Länsi-Suomen muotoilukeskus MUOVA:n vetämää VET-Combo -hanketta, jonka päärahoittaja oli TEKES. Hankkeessa tehostettiin vesistöjen tutkimusta, tila-arviointia ja seurantoja kehittämällä mittaustiedon tarkkuutta sekä yhdistämällä erilaisia aineistoja ja mittausmenetelmiä. Sensori- ja mittausteknologia kehittyvät ja automaattiset mittausasemat järvillä yleistyvät. Siksi tarvitaan toimintaohjeita mittaussensoreiden tuottaman aineiston laadun ja oikeellisuuden varmistamiseksi.

Hankkeessa hoidettiin Vesijärven automaattisten vedenlaadun mittausasemien vertailunäytteenotto ja kalibrointi sekä mittaustiedon lisääminen paikalliseen tietokantaan, josta se on ollut käytettävissä Vesijärvisäätiön verkkosivuilla.

VIESTINTÄ, TIEDOTTAMINEN JA VERKOSTOITUMINEN

Viestintäsuunnitelma

Puhdas Vesijärvi – uutiskirje

Vesijärvisäätiö lähetti vuonna 2013 yleisiä Puhdas Vesijärvi -sähköisiä uutiskirjeitä tavoitteen mukaisesti kerran kuukaudessa eli 12 kpl. Kokonaisjakelu oli noin 800 kpl. Entiseen tapaan uutiskirjeessä kerrottiin säätiön toiminnan lisäksi mahdollisuuksien mukaan myös lähimpien sidosryhmien, kuten Lahden seudun ympäristöpalvelujen, Vesijärven ystävien ja Päijät-Hämeen Kalatalouskeskuksen toiminnasta. Uutiskirjeiden lisäksi lähetettiin kolme erillistä kummikirjettä. Lisäksi jokaiselle uudelle kummille lähetettiin Tervetuloa kummiksi -kirje. Uutiskirjejakelu käsittää myös eri mediat. Erillisiä mediatiedotteita lähetettiin 9 kpl.

Facebook

Säätiön fb I love Vesijärvellä oli vuoden lopussa 576 seuraajaa ja lähisidosryhmien kanssa yhteisellä Vesijärvi puhtaaksi -sivulla 215. I love Vesijärven seuraajista 58 % on naisia, kun Vesijärvi puhtaaksi sivulla seuraajissa on yhtä paljon naisia kuin miehiä. Paikkakunnittain molemmilla on eniten seuraajia Lahdessa, sen jälkeen pääkaupunkiseudulla, Hollolassa, Nastolassa ja Asikkalassa. Molempien fb-sivujen seuraajien määrä kasvaa tasaisesti, mutta hitaasti. Poikkeuksena Pinnan alle -kampanjan vaikutus, jolloin kahden viikon aikana saatiin I love Vesijärvi fb:lle 120 uutta seuraajaa.

Medianäkyvyys

Vuonna 2013 säätiön oman mediaseurannan mukaan Vesijärvisäätiöstä tai säätiön toimialueen vesistöistä oli printti- tai nettamediassa yhteensä 34 juttua. Mainoksia, pääasiassa Etelä-Suomen Sanomien julkaisemia taittopaloja oli 14, ja mielipidekirjoituksia 1. Määrät ovat selvästi alhaisemmat kuin vuonna 2012. Mediaseuranta perustuu henkilökunnan omaan seurantaan ja aktiivisuuteen, joten aukkoja saattaa olla. Radio- tai televisiohaastatteluista ei ole seuranta. Printtimedian puolella oltiin esillä seuraavissa medioissa: Etelä-Suomen Sanomat, Itä-Häme, Päijät-Häme, Uusi Lahti, Maaseudun Tulevaisuus, Loviisan sanomat, Vesi ja Veneily ja Ympäristö. Verkkoversioissa näkyvyyttä tarjosivat myös Mainonta ja Markkinointi, Iltasanomat, Iltalehti, MTV3 viihde sekä YLE. Positiivista oli, että näkyvyys laajeni uusiin medioihin.

Muita viestintään liittyviä aktiviteetteja

Vesijärvisäätiö osallistui aktiivisesti mm kansallisen vesistökuunnostusverkoston toimintaan sekä Hämeen vesienhoidon yhteistyöryhmän ja Lahden seurakuntien ympäristötoimikunnan työhön. Heikki Mäkinen laati yhdessä SYKEN kehitysinsinööri Virpi Lehtorannan kanssa Päijät-Hämeen tutkimusseuran vuosijulkaisuun artikkelin ”Vesijärven hoidon sosiaalinen ja taloudellinen merkitys”. Suurin osa viestintäaktiviteeteista tapahtui aiemmin kuvattujen monimuotoisten tapahtumien yhteydessä ja niiden kautta.

Täysin uusi tapa viestiä Vesijärvi-asiaa oli kesällä toteutettu Tero Poralin kirjoittama lastennäytelmä ”Vesku ja pala taivasta”, jossa tuotiin teatterin keinoin esille Vesijärven kunnostusta ja siihen liittyviä asioita. Kesäteatterimiljöökseksi soveltuva tila löytyi useiden vaiheiden jälkeen Lahden ammattikorkeakoulun Musiikki- ja draamainstituutin sisäpihalta Svinhufvudinkadulla.

Viestinnällisenä tavoitteena oli konkreettisen näytelmän tuottamisen lisäksi hakea uutta kosketuspintaa lastenteatterin, ympäristökasvatuksen ja yhteisöllisen vesienhoidon välille ja samalla tukea yhteistä ympäristövastuuta kantavan kansanliikkeen luomista. Tämä on pitkän aikavälin tavoite, jossa onnistumista voidaan kunnolla arvioida vasta hiukan myöhemmin. Viitteitä tavoitteen toteutumisesta on kuitenkin näkyvissä sikäli, että kulttuurielämän eri instanssien yhteydenotot Vesijärvisäätiöön ovat lisääntyneet kesän aikana ja sen jälkeen merkittävästi. Vesienhoitoa on saatu tuotua tykö kohderyhmälle, jota ei ole kunnolla tavoitettu perinteisten viestintämenetelmien kautta. Tämän saavutetun lisäarvon merkitys käytännön vesienhoitotyölle jää nähtäväksi, mutta se voi olla yksi uusi merkittävä rakennuspalikka yhteisöllisen ja laajapohjaisen vesienhoitokulttuurin rakentamisessa. Kesäteatteriesitys valmisteltiin Päijät-Hämeen liiton osarahoittamalla hankkeella.

Vesijärvisäätiö oli myös järjestämässä yhdessä SYKEN kanssa valtakunnallisen vesistökuunnostusverkoston seminaaria Sibeliustalolla elokuussa. Kolmipäiväinen tapahtuma kokosi lähes kaksi sataa vesistökuunnostajaa, -tutkijaa, virkamiestä ja ylipäänsä vesistöjen tilasta kiinnostunutta kuulemaan uutta tietoa kunnostuksista sekä vaihtamaan ajatuksia. Seminaari alkoi keskiviikkona 14.8. eurooppalaisen virtavesitutkimushanke RESTOREn kansainvälisellä loppuseminaarilla. Torstaina tutustuttiin kunnostuskohteisiin maastossa, mm. Hammonjoen kalataloudelliseen kunnostukseen ja Upilanojan kemiallisen kunnostukseen. Iltatilaisuudessa palkittiin Vuoden vesistökuunnostaja. Päätöspäivänä olivat vuorossa kunnostusseminari ja työpajat Sibeliustalolla. Sibeliustalon Metsähalliin koottiin myös vesistökuunnostusnäyttely.

Markkinointiviestintä

Markkinointiviestinnän puolella suurinta huomiota saanut toimenpide oli syyskuussa lanseerattu varainkeruukampanja "Haluatko nähdä pinnan alle", jonka suunnitteli lahtelainen mainostoimisto Ilme. Aino-Kaisa Saarisen, Heidi Pakarisen ja räppäri Brädin tähdittämä kampanja suunnattiin yksittäisille kansalaisille, joita haluttiin herätellä tukemaan Vesijärven hoito- ja kunnostustoimia. Kampanja kesti kuukauden ja se näkyi ulkomainoksissa, lehdissä ja Facebookissa. Kahden tai viiden euron lahjoituksen sai tehtyä lähettämällä tekstiviestin kampanjanumeroihin. Kampanja oli Vesijärvisäätiölle ensimmäinen, joka saavutti huomattavan näkyvyyden myös valtakunnallisissa tiedotusvälineissä.

VARAINHANKINTA

Vesijärvisäätiön varainkeruussa kokeiltiin toisena kesänä peräkkäin kummikampanjan edistämistä feissareiden avulla. Uusia kummeja kertyikin kesän aikana 102. Varainhankinta tuotti vuonna 2013 yhteensä 41357,09 €. Suurin yksittäinen tulonlähde oli kesäteatterinäytelmä Vesku ja pala taivasta, joka tuotti 8038,75 €. Muita merkittäviä varainhankinnan muotoja olivat mm. kummikampanja 7375 € sekä taidehuutokauppa Lahden Messujen Lahti Business up -iltamissa 5300 €. Loppuosa kertyi yksittäisten kansalaisten lahjoituksista keräystilille tai keräyslippaisiin, merkkipäivätuotoista, tuotemyynnistä ja puhelinkampanjasta. Kuluja varainhankinnasta aiheutui 3890,38 €, joten varainhankinnan kate oli 37466,71 €.

TALOUS JA RAHOITUS

Vesijärvisäätiön koordinoiman Vesijärviohjelman budjetti oli laadittu toteutuvan miljoonan euron kulurakenteen olettamuksella. Tästä kokonaissummasta Vesijärvisäätiö hallinnoi 670000

€:n ja Lahden seudun ympäristöpalvelut 330 000 €:n osuutta. Osa säätiön laskennallisesta perusrahoituksesta koostuu yritysten kanssa tehdyistä ns. partner-sopimuksista, joiden kautta saadaan käyttöön rahan sijasta esimerkiksi säätiön työssä tarvittavia palveluita, tuotteita tai näkyvyyttä. Partner-työn arvo oli vuonna 2013 180754,50 €.

Vuonna 2013 Vesijärvisäätiön varsinaisen toiminnan tulorahoitus oli 577676,26 €. Summa oli budjetoitua pienempi siksi, että EU-hankkeista ja yrityselämltä saatu tulorahoitus oli ennakoitua pienempi ja siksi, että Lahti Aquan kanssa sovittiin yhtiön maksavan 45 000 € Vesijärven hoidon kuluista itse, eikä avustamalla Vesijärvisäätiötä vastaavalla summalla. Säätiön varsinaisen toiminnan kulut olivat yhteensä 672550,74 €. Tilikauden koko toiminnan tulos oli 57136,41 € alijäämäinen.